

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตัว
ของ นายสุพจน์ ไข่มุกด์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒๘ - ๒๙/๒๕๕๕

เรื่องพิจารณาที่ ๑๖/๒๕๕๕

เรื่องพิจารณาที่ ๔๔/๒๕๕๕

วันที่ ๑๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕

ประเด็นวินิจฉัย

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๕ หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ บททั่วไป บัญญัติขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ในการกำหนดที่มาของอำนาจอธิปไตยและการแบ่งแยกอำนาจ ทั้งนี้ การใช้อำนาจนั้นต้องสอดคล้องกับหลักนิติธรรม โดยมาตรา ๓ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ส่วนวรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐต้องอยู่บนพื้นฐานของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีความเป็นธรรม สามารถอธิบายและให้เหตุผลได้ และจะใช้อำนาจรัฐโดยปราศจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายรองรับนั้นไม่ได้

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๑ บททั่วไป บัญญัติขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ตลอดจนกำหนดเงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ป้องกันมิให้รัฐดำเนินการใด ๆ เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเกินสมควร และกระทบสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ ทั้งนี้ เงื่อนไขของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ ๕ ประการ คือ ๑) ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย และระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้น ๒) จำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เฉพาะ

เพื่อการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ๓) จำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เท่าที่จำเป็น ๔) จะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้ และ ๕) ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๗ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน บัญญัติขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ในการกำหนดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน ซึ่งเป็นสาระสำคัญในสังคมประชาธิปไตย ให้ได้รับความคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นหรือขัดต่อประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือ ๑) เสรีภาพในการแสดงออกของบุคคล บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น กำหนดมิให้รัฐจำกัดเสรีภาพการแสดงออกของบุคคล เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และกฎหมายเช่นว่านั้นต้องมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งคือ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน และ ๒) เสรีภาพของสื่อมวลชน รัฐจะสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนชนิดอื่น ๆ เช่นวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ มิได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้รัฐลดทอนเสรีภาพของสื่อมวลชน ในการเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็น หรือเข้าแทรกแซงสื่อมวลชนด้วยวิธีการใด ๆ ซึ่งจะทำให้การเสนอข่าวหรือให้ความเห็นเป็นไปโดยอิสระและสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ นอกจากนี้ยังห้ามรัฐสั่งให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปเผยแพร่ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กำหนดให้เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย กำหนดห้ามรัฐให้เงินหรือทรัพย์สินเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชนเพื่อป้องกันมิให้การเมืองครอบงำสื่อมวลชน

สำหรับประมวลกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดการกระทำที่เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของสังคม รักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ รักษาโครงสร้างของสังคมให้มั่นคง ควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคมให้อยู่ร่วมกันด้วยความเรียบร้อย ไม่ไปละเมิดต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามความมุ่งหมายนี้ รัฐจึงได้กำหนดให้มีมาตรการลงโทษในทางอาญาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือระงับยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ทั้งนี้ การกำหนดโทษในทางอาญาได้คำนึงถึงหลักสำคัญ

หลายประการ อาทิ ลักษณะความร้ายแรงของการกระทำ เจตนาของผู้กระทำความผิด สภาพทางสังคม หรือจิตใจของผู้กระทำความผิด สถานะของบุคคลที่ผู้กระทำความผิดมุ่งหมายกระทำต่อ เป็นต้น

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ เป็นบทบัญญัติในภาค ๒ ความผิด ลักษณะ ๑ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หมวด ๑ ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ บทบัญญัติของมาตรานี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยคำสั่งของ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๔๑ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๑๙ โดยมีวัตถุประสงค์ของการแก้ไข อตราโทษว่า “อัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทหรือดูหมิ่นพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ราชอาธิบดี ราชนี ราชสามี รัชทายาท หรือประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ ... ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน สมควรแก้ไขอัตราโทษเหล่านั้น ให้สูงขึ้น” ทั้งนี้ มาตรา ๑๑๒ บัญญัติว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้าย พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ สามปีถึงสิบห้าปี”

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบราชาธิปไตย และระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้ปกครองประเทศมาเป็นเวลาช้านาน พระมหากษัตริย์ จึงทรงมีสถานะส่วนหนึ่งของการดำรงความเป็นรัฐให้มีความต่อเนื่องอยู่ด้วยทั้งในทางหลักปรัชญาความคิด และหลักปฏิบัติทางการเมือง จนกระทั่งถึงปี พุทธศักราช ๒๔๗๕ ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลง การปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุข มีพระมหากษัตริย์ เป็นส่วนสำคัญของการสถาปนาระบอบการเมือง รวมทั้งเป็นสถาบันการเมืองที่รัฐธรรมนูญทุกฉบับรับรอง และจัดให้มีพระราชประเพณี พระราชกรณียกิจ และพระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญตามกาลสมัย จะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ และทรงมีบทบาทหน้าที่ ที่สำคัญอย่างยิ่งบางประการตามรัฐธรรมนูญ ทรงเป็นศูนย์รวมของความเป็นชาติ ศูนย์แห่งความรัก ความสามัคคีของคนในชาติ พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์จึงทรงอยู่ในฐานะพิเศษอันเป็นที่เทิดทูน สักการะ ไม่ควรที่บุคคลใดจะละเมิด หรือก้าวล่วงพระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง เพื่อเป็นการถวายพระเกียรติ

ดังนั้น การกำหนดการกระทำที่ถือเป็นความผิดและกำหนดโทษตามที่บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ จึงเป็นการตราบทกำหนดโทษขึ้นโดยคำนึงถึงสถานะของบุคคล

ที่ถูกกระทำเป็นการเฉพาะ ในฐานะที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของรัฐ การหมิ่นประมาท หรือดูหมิ่น หรืออาฆาตมาดร้ายพระองค์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของรัฐที่ประชาชนเคารพยกย่อง ย่อมเป็นการกระทำผิดที่มีความร้ายแรงแตกต่างกับการหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดา สมควรได้รับโทษขั้นตํ่าสูงกว่าการกระทำความผิดต่อบุคคลธรรมดาโดยทั่วไป หลักการของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ จึงมีความสอดคล้องกับการให้ความคุ้มครองสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นประมุขของรัฐ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติ การกำหนดบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนจึงเป็นไปเพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และเป็นไปตามหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง แล้ว

ประการสำคัญ การบัญญัติบทกำหนดโทษตามมาตรานี้ยังถือเป็นความผิดที่มีความรุนแรงแตกต่างจากการหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดา แม้ว่าการบัญญัติโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ จะเป็นการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่กระทำผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แต่ก็เป็นไปโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘ ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในวรรคหนึ่งว่า “องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้” และโดยที่พระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลักและทรงเป็นประมุขของราชอาณาจักรไทย การหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้าย ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและจิตใจของชนชาวไทยในวงกว้าง เมื่อพิจารณาถึงมาตรการที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ กำหนดโทษไว้แล้ว ย่อมเป็นการจำแนกการกระทำความผิดและฐานความรับผิดที่เหมาะสมกับสถานะและความสัมพันธ์ของบุคคล

นอกจากนี้หากพิจารณาถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นใดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ ที่บุคคลพึงมีนั้น บุคคลย่อมมีเสรีภาพกระทำได้ภายใต้ข้อจำกัดว่าจะกระทำต่อเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐบัญญัติยกเว้นไว้ เมื่อพิจารณาความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ แล้ว เห็นว่า เป็นบทบัญญัติความผิดที่บัญญัติไว้ในลักษณะ ๑ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ซึ่งนัยความหมายของความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร มีความหมายเช่นเดียวกับการรักษาความมั่นคงของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ วรรคสองบัญญัติไว้ จึงเป็นการจำกัดขอบเขตการใช้เสรีภาพโดยอาศัยตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ

ให้กระทำได้ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจของประชาชน และเป็นมาตรการที่พอสมควรแก่เหตุไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวยังใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๕

อาศัยเหตุผลดังที่วินิจฉัยแล้วข้างต้น จึงมีความเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๕

นายสุพจน์ ไข่มุกด์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ